

ZAKONODAJNA OBLAST V SLOVENIJI

Slovenija je demokratična parlamentarna država → vlada je izvoljena v parlamentu, ki ima lastno legitimacijsko bazo in je v močnejšem položaju kot vlada → je nosilec zakonodajne veje oblasti

Parlament

- je mesto, kjer poteka demokratična razprava o najpomembnejših družbenih problemih in se izražajo različna mnenja
- je središče razprave in argumentacije
- je legitimno predstavniško telo za sprejem zakonov in drugih splošnih pravnih aktov
- oblikuje se na podlagi splošne in enake pravne pravice s tajnim glasovanjem
- je mesto kjer poteka spreminjanje splošnih družbenih interesov v abstraktne pravne namene (zakone)
- vsak sodobni parlament ima 6 funkcij:
 1. predstavljanje družbenih interesov – splošno politično predstavništvo preko katerega se v parlamentu izraža volja vseh interesov v neki družbi
 2. ustvarjanje legitimnosti – po Johnu Locku je delovanje legitimnosti v dobrobit državljanov in predstavlja možnost upora proti nasilni vladi
 - legitimnost je lahko LATENTNA – izvolitev predstavnikov v naprej predpisan način (svobodne volitve)
 - MANIFESTNA – sprejem nekega sklepa na vnaprej predpisan način (zakonodajni postopek)
 3. reševanje interesnih konfliktov – iskanje skupnih interesov in za argumentiran boj; če se interesov ne da uskladiti sledi preglasovanje (večina zmaga)
 4. zakonodajna funkcija – je najpomembnejša – samostojnost zakonodajne funkcije omogoča načelo delitve oblasti → cilj: sprejem zakonov z vnaprej predpisanim določenim postopkom
 - zakon: splošen obvezujoč predpis, ki je potreben za ohranitev, razvoj neke politične skupnosti in štiti temeljne družbene vrednote; z njimi se podeljujejo pravice in obveznosti, oblikujejo se določeni interesi; kljub temu pa je le splošen pravni akt, ki nikoli ne sme veljati za konkretni primer
 5. rekrutacija in socializacija - volitve so mehanizem, ki izvaja med množično kandidatov selekcijo – izbor najbolj ustreznih in sposobnih, ki se izvaja že na lokalni ravni oblasti
 6. nadzor vlade – kazanje dejanske moči parlamenta → glavna sredstva nadzora se splošna razprava, poslansko vprašanje, interpelacija, nezaupnica, zaupnica in ustavna obtožba
 - poleg poslancev nadzor izvajajo tudi posamezna delovna telesa, ki nadzorujejo stanje na posameznih področjih dela vlade in nadzorujejo stopnjo implementacije sprejetih odločitev

Državni svet

- z vidika funkcij, ki jih ima državni svet, ga je mogoče uvrstiti kot nosilca katerekoli oblasti, če pa analiziramo funkcije gre za organ, ki deluje znotraj zakonodajne veje oblasti, ni pa njen nosilec
- glede dvodomnosti: državni svet je nepopoln drugi del državnega parlamenta → v Sloveniji nepopolni sistem dvodomnosti
- državni svet je tipičen korporativen organ, v njem so zastopani predstavniki različnih interesov znotraj družbe, sestavljen je iz:
 - o 40 državnih svetnikov, ki so izvoljeni z uporabo posrednih volitev – ELEKTRONSKI SISTEM,
 - o 22 predstavnikov lokalnih interesov
 - o 4 predstavniki delodajalcev
 - o 4 predstavniki delojemalcev
 - o 6 predstavnikov negospodarskih dejavnosti
 - o 4 predstavniki kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev
- državni svetnik je neprofesionalna častna funkcija, izvoljeni so za 5 let, položaj delno podoben položaju poslanca le v tem, da imata oba imuniteto
- ima 5 glavnih pristojnosti
 1. zakonodajna iniciativa – državni svet ima pravico državnemu zboru predlagati katerikoli zakon v sprejem
 2. ustanovitev preiskovalne komisije – državni zbor ima pravico zahtevati ustanovitev
 3. lahko zahteva razpis zakonodajnega (naknadnega) referenduma
 4. državnemu zboru lahko daje mnenja o vseh zadevah iz pristojnosti državnega zbora

- lahko pred razglasitvijo kakega zakona zahteva od državnega zbora, da o zakonu ponovno odločajo – pravica do SUSPENZIVNEGA (odložilnega) VETO → je fakultativnega značaja, državni svet ga lahko vloži ali pa ne – če se odloči za, ima natanko 7 dni po sprejemu zakona za vložitev. Državni zbor lahko veto, ki ga vloži državni svet, preglasuje, vendar mora doseči absolutno večino (46 ali več)

Delovna telesa v državnem zboru

- oblika notranje organiziranosti državnega zbora so nosilci precejšnega dela zakonov in postopkov, njihov cilj je, da razbremenijo državni zbor
- ločimo dve glavni vrsti nosilcev:
 1. komisije
 - so organi na ravni parlamenta, ki se ukvarjajo z zadevami, ki so pomembne za notranjo organizacijo parlamenta
 - nekatere stalne, druge ustanovljene samo za en mandat
 - najpomembnejša MANDATNO VOLILNA KOMISIJA, ki potrjuje mandate in odloča o vseh volitvah v državnem zboru
 - posebne oblike komisij so PREISKOVALNE KOMISIJE, ki so nestalne delovna telesa, ustanovi jih državni zbor za eno mandatno obdobje z namenom preiskave določenih političnih dogodkov/afar → posebnost: zaslišijo lahko vse priče, osumljence in podajo prijavo na tožilstvu
 2. odbori
 - stalna delovna telesa, ustanovljena po RESORNEM NAČELU → njihova področja dela se pokrivajo s področji ministrstev
- ločimo jih tudi na *stalna* (ustanovljena v vsakem mandatnem obdobju) in *nestalna* (se ustanovijo za en mandat)
- mesta v delovnih telesih se razdeljujejo proporcionalno glede na volilni rezultat, s tem da mora imeti opozicija v obeh nadzornih delovnih telesih (komisija za nadzor proračuna in komisija za delo varnostnih in obveščevalnih služb) večino
- delovna telesa imajo med 5 do 25 članov, kar je odvisno od pomembnosti telesa – manjša velikost večja specializacija, večja pa teži k večji ekonomičnosti delovanja parlament
- delovna telesa imajo 5 glavnih funkcij:
 1. specializacija – vsaka politična stranka naj bi prispevala/predlagala tiste poslance, ki tematiko poznajo, kar omogoča večjo specializiranost znotraj delovnega telesa ter ekonomičnosti in učinkovitost
 2. zagotavljanje zakonodajne kontinuitete in stabilnost v procesu delovanja politik
 3. pridobivanje različnih informacij
 4. strankarska koordinacija – v delovnih telesih se srečujejo strankarski strokovnjaki za posamezna področja in se poskušajo usklajevati
 5. pridobivanje pogajalskih koristi

Opozicija

- je vsako tekmovalno dejanje uperjeno proti vladajoči oblasti z namenom, da se nanjo vpliva ali pa da se jo zruši
- politološki pojem opozicije – parlamentarna opozicija
- vsaka opozicija ima 4 glavne funkcije
 1. kritika – poskus najti napake v vladajoči oblasti, pri tem pa ni pomembno ali so dejanske ali namišljene
 2. nadzor nad vlado
 3. predstavljanje alternativ – vsaka opozicija skuša proti vladajoči oblasti postaviti svojo, ki mora biti dovolj poznava
 4. zastopanje tistih interesov, ki jih vladajoča politika zanemarja

Vrste opozicij

- klasična parlamentarna
 - vse tiste stranke, ki niso del vlade
 - svoji naslednici je pripravljena priznati vse pravice, ki jih uživa sama
- opozicija iz principa
 - zavzema se za odpravo trenutnega političnega ali ekonomskega sistema
 - svoji naslednici ne pripravljena priznati pravic (npr. fašistična stranka Italije po 1sv)

- konstruktivna opozicija
 - namen/cilj je zrušitev vlade
 - daje konstruktivne predloge, opozarja na napake
- destruktivna opozicija
 - cilj je zrušitev vlade ne glede na ceno
- kooperativni tip opozicije
 - ne kritizira vlade, z njo sodeluje (npr. Stranka mladih Slovenija)
- kompetivni tip opozicije
 - tekmuje z vlado, ustanavlja novo vlado v senci

Koalicija

- skupina političnih strank, ki se sestavi z namenom, da dobi večino sedežev v parlamentu, da sestavijo vlado
- poznamo tri vrste koalicij:
 1. **predvolilne koalicije**
 2. **zakonodajne koalicije**
 3. **vladne koalicije**
 - tipi vladnih koalicij:
 - večinska vladna koalicija (sedanji primer)
 - v parlamentu ima vsaj enega poslanca več kot 1/2
 - poznamo dva podtipa: *minimalna večinska koalicija* (točno toliko strank kot je nujno za zagotovitev večine), *prevelika koalicija* (vsaj 2/3 večina v parlamentu → motiv: veliki projekti)
 - manjšinska vladna koalicija (1995: LDS + SHD: 42 poslancev)
 - nima polovice v parlamentu
 - obstaja ko je opozicija medsebojno skregana
 - velika koalicija (1994: LDS + ZL + SHD + SDSS)
 - sestavljena iz največjih političnih strank ali iz vseh
 - ustanovljena v kriznih razmerah
 - tehnična vlada
 - oblikuje se iz strokovnjakov, ki niso nujno člani političnih strank
 - za krajše obdobje do naslednjih volitev

Državni zbor

- je zakonodajno telo, ki ima položaj splošnega zakonodajnega telesa in izhaja iz načela po katerem je predstavnik vseh državljanov Republike Slovenije
- v slovenski ustavni ureditvi je edini organ, ki opravlja zakonodajno funkcijo (lahko sprejema zakone)
- v državnem zboru so predstavljeni vsi državljan RS
- šteje 90 poslancev, ki so izvoljeni na podlagi splošne in enake volilne pravice preko tajnega glasovanja
- posebej sta predstavljeni obe narodni skupnosti, ki imata pravico izvoliti po 1 predstavnika
- mandatna doba: 4 leta, lahko pa se skrajša v primeru smrti, odstopa ali pradžasnih volitev. Daljša je lahko v primeru izrednega ali vojnega stanja
- državni zbor ima tri velike skupine pristojnosti:
 1. zakonodajna funkcija
 - I. sprejema in spreminja ustavo
 - II. sprejema in spreminja zakone in druge splošno pravne akte
 - III. sprejema in spreminja poslovnik
 - IV. sprejema državni proračun in zaključni račun proračuna
 - V. razpisuje zakonodajne referendum
 - VI. sprejema deklaracije, resolucije, nacionalne programe..
 - VII. ratificira mednarodne pogodbe
 2. volilna funkcija
 - razpisuje različne politične funkcionarje, med njimi je najpomembnejši predsednik vlade, predsednike in podpredsednike državnega zbora (3), ministre, ustavne sodnike (9), 5 članov sodnega sveta, guvernerja centralne banke, varuha človekovih pravic...
 - v primerjavi s sodobnimi parlamenti po svetu ima državni zbor veliko večji obseg volilne funkcije
 3. nadzorna funkcija

- državni zbor nadzoruje vlado in njeno izvrševanje zakonov, za to pa ima na voljo različne mehanizme: od poslanskih vprašanj so interpelacije, zaupnice, nezaupnice in ustavne obtožbe